

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

564

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • שלה תשפ"ב

מתוך אהבת הבריות, או מצד מצות תלמוד תורה, ללמדה לאחרים, לשם שמים ולא בשביל הכבוד, אזי זוהי זכות, ומן השמים מספיקין בידו ללמוד וללמד! אבל אם זה בשביל הכבוד אין סייעתא דשמיא.

ועוד אמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, ו'ליטהר' פירושו שהוא רוצה ללמוד ולעסוק בתורה בעצמו, ועל זה כבר יש סייעתא דשמיא, ומן השמים מסייעין בידו, ואם הוא גם רוצה ללמד אחרים, אזי זה כבר לא רק בא ליטהר, אלא בא 'לטהר' אחרים, שזו זכות יותר גדולה, ואזי בודאי מסייעין אותו, ומספיקין בידו ללמוד וללמד כדברי המשנה. הכל לפי הזכויות.

והדבר השני שעליו העולם עומד זה עבודה, ועבודה זה אמונה, ומי שרוצה לזכות לעבודה הוא גם כן בא ליטהר, ומהו בא ליטהר? כיצד זוכים לעבודה? על ידי לימוד ספרי המוסר, כי ספרי המוסר נותנים יראת שמים, וזוהי העבודה, אמונה. ואם לומדים ספרי מוסר כדי לקבל חיזוק זה נקרא בא ליטהר, ומן השמים מסייעין אותו בחיזוק האמונה.

ובזה גם כן אם אדם רוצה להשפיע השפעה של אמונה, לא בשביל הכבוד, אלא מתוך אהבת הבריות ולכבוד שמים, אזי הוא בא 'ליטהר' ובא 'לטהר' ויש סייעתא דשמיא.

ובפרקי אבות שם אמרו עוד, הלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, היינו שאם אדם לומד כדי לקיים את מה שהוא לומד, מפני שיש תרי"ג מצוות שצריך לקיים אותם, ולומד כדי לדעת את מה שצריך לקיים, זה גם כן בא ליטהר, ומן השמים מסייעין אותו ומספיקין בידו ארבעה דברים: ללמוד וללמד לשמור ולעשות, 'ללמוד' בעצמו, 'וללמד' לאחרים, 'לשמור' מצוות לא תעשה, 'ולעשות' מצוות עשה, כל תרי"ג מצוות! מן השמים מספיקין בידו ומסייעין אותו בסייעתא דשמיא.

וכאמור הכל תלוי לפי הזכויות, וכל הצלחה ברוחניות תלויה בזכויות, ומי שרוצה להיות משפיע ברוחניות, לא שייך השתדלות על זה, אלא רק זכויות, ואם כוונתו מצד אהבת הבריות לשם שמים, זה הזכות!

וכן הלומד על מנת לעשות, זוהי זכות לסייעתא דשמיא, ובזכות זה מן השמים מספיקין בידו ארבעה דברים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ובאגרת הרמב"ן כתב "וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו", והיינו לאחר הלימוד לחשוב מה אפשר לקיים, והוא ענין הלומד על מנת לעשות, ובה זוכים לסייעתא דשמיא.

והנה יש ספר מסילת ישרים, ורבי חיים מוואלוז'ין אמר פעם לתלמידו רבי זונדל מסלנט: "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אבל ספר מסילת ישרים יהיה מנהלך", כל ספרי המוסר הם טובים ומשפיעים, אבל מסילת ישרים הוא העיקר, והוא המנהל, שיש בו דרך ושיטה לפי כוחות הנפש של האדם, והוא כמובן עם סייעתא דשמיא, כיצד מתקדמים בכל המדרגות, שזה מתחיל רק עם תורה, להגיע לזהירות, ולזריזות, ולכל המעלות עד קדושה, וכשעוסקים בזה, זהו בא ליטהר, ויש סייעתא דשמיא.

וידוע שהיה אדם גדול מאד שלמד בכל יום פרק בספר מסילת ישרים, וכשגמר את הפרק האחרון התחיל עוד פעם ללמוד מתחילת הספר, כי צריך חיזוק תמיד, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י שם מהו חיזוק? תמיד ובכל כוחו! ויתמיד היינו לכל הפחות פעם ביום, והחיזוק הוא על ידי ספרי המוסר.

עסק ספרי המוסר נקרא 'בא ליטהר' וילומד על מנת לעשות, ובה זוכים להבטחת המשנה שמספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וסדר המוסר שבישיבות אינו מידת חסידות אלא חיוב גמור. אלו הם העניינים שהם זכויות עצמות והלואי שזוכה כל כלל ישראל לקיים אותם.

כבר הזכרנו מה שאמרו חז"ל בסוף פרקי אבות, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כל העולם וכל הברואים זה לכבוד שמים.

וכבוד שמים הוא בשלושה דברים עיקריים, תורה עבודה וגמילות חסדים, כמו שאמרו בתחילת פרקי אבות שעל שלושה דברים אלו העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. זכות הקיום של העולם, וזכות הקיום של כל אדם, של כל אחד ואחד, תלויה בשלושה דברים אלו שיעשה אותם, כל אחד לפי כוחו כמובן, וזה גם חיוב וגם זכות הקיום.

ונפתח בדבר הראשון, תורה, כל אחד חייב לפי האפשרויות שלו לעסוק בתורה, וגם ללמד אחרים, יש מצוה ללמד, כמו שכתב הרמב"ם במנין המצוות (עשה יא) שזו מצות תלמוד תורה, ללמוד וללמד.

וכמה זמן צריכים לעסוק? כל אחד לפי האפשרויות שלו, ואם עוסק פחות זה חטא, וחייב לעסוק לפי כוחותיו, ויותר מן הכוחות גם כן אי אפשר, כי כוחות הגוף מוגבלים כמה אדם יכול להתאמץ.

וכבר הזכרנו מה שכתב בספר החינוך (מצוה תפח) שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון, שינה, ומנוחה חוץ מהשינה, וגם שמחה.

וכמה היעורר בזה? כל אחד לפי הצורך. וכגון מזון, אם יאכל פחות ממה שצריך לא יוכל לתפקד, אך יותר ממה שצריך כבר אין בזה צורך, והרי זה סתם תאוה. וכן שינה כמה שצריך כל אחד לפי כוחו, ופחות אי אפשר, ויותר גם כן הרי זה בטלה. וכן מנוחה ושמחה. הכל כמה שצריך, ואי אפשר לצמצם כמובן, והכלל בזה שכל ספק יש לנהוג לחומרא לשמור על כוחות הגוף, אבל סתם יותר מן הצורך זו בטלה.

וכאמור מלבד המצוה ללמוד, יש גם מצוה ללמד, וצריך זכויות לזה, ללמד צריך זכויות, וכן כל הצלחה ברוחניות צריכה זכויות, וגם ללמוד צריך זכויות כדי שיוכל ללמוד, ולפעמים זוכים לזה בזכות אבות.

ופעם היה מעשה כזה בבחור צעיר, שהיה בעל כישרון חלש מאד, שלא הבין את הדברים הפשוטים ביותר, ופתאום התחיל להבין וקיבל הבנה בתורה, ואמר החזון איש כי הוא זכה לזה בזכות הדמעות של הסבתא, שבהדלקת הנרות מתפללים על הצאצאים שיצליחו בתורה, והסתבת התפללה על כך בדמעות, ובזכותה הנכד הצליח בתורה ונהיה רב בחוף לארץ.

וסיפר לי האדם ששמע את המעשה מפי החזון איש, כי הוא שאל את החזון איש מיהו אותו הרב, מפני שיכול להיות בזה עידוד לצעירים אם ישמעו שאדם מסוים שלא היה בעל כישרון נעשה לבסוף לרב מפורסם, אך החזון איש לא רצה לספר את שמו, כי אין זה מן הכבוד לספר עליו שבצעירותו היה חלש בכישרונותיו, ולאחר זמן שוב שאל את החזון איש אולי יסכים עכשיו לספר לו מיהו אותו הרב, ואמר החזון איש כי עכשיו הוא כבר נפטר, ובודאי אינו יכול לגלות מי הוא. ועל כל פנים הכלל הוא שכל הצלחה תלויה בזכויות, ולפעמים יש זכויות של זכות אבות שגם כן נותנת סייעתא דשמיא.

ובאבות פרק ששי אמרו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והם כולם דרכים איך להצליח בתורה, ונראה כאילו שהם דברים טבעיים, אבל באמת הם זכויות ולא בדרך הטבע, כי כל הצלחה בתורה היא עם זכויות, ובלי זכויות אין הצלחה, וכל ענייני רוחניות צריכים זכויות להצלחה, ובזכות שעוסקים במ"ח דברים זוכים להצלחה בתורה.

ולמשל אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם הוא הלומד על מנת ללמד, ואמרו עוד בפרקי אבות (ד, ה) הלומד תורה על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, אם אדם לומד תורה כדי ללמדה לאחרים, בזכות זה מן השמים מספיקין בידו ומסייעים לו ללמוד וללמד.

וכל זה כמובן כשרוצה ללמד לא בשביל הכבוד שיש בזה, כי אם רוצה את הכבוד זה לא זכויות ואין סייעתא דשמיא, אלא מתוך אהבת הבריות, שיש לו אהבת חסד, והוא רוצה לעזור לאלו שלא יודעים, שיידעו, ואם הוא באמת

א"ה. כאשר בתקופה הקרובה יתקיימו מבחני הקבלה לשיבות הגדולות, ורגיל רבינו שליט"א לעורר על ההנהגה הראויה בזה, ליקטנו כאן מקצת מדברי רבינו שליט"א במהלך השנים, וחלק מהדברים נשנו ונכפלו, אך ראינו תועלת להביאם לגודל חשיבותם.

הכלל, אם אדם חי עם האמונה שהכל בידי שמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד, חייו מאושרים, והוא רגוע ושמח בחלקו, כי הוא יודע שהכל מן השמים ולטובתו, וגם אם אינו מבין מדוע, הוא מאמין שזוהי טובתו.

וכמו תרופה שהרופא נותן, שהחולה אינו מבין איך התרופה עוזרת, כי אינו רופא, ולפעמים התרופה היא מרה, אבל זוהי טובת החולה שייקח את התרופה, ומאמינים לרופא. כך מן השמים יודעים מהו הטוב לאדם, ומה שנותנים לו מן השמים זהו הכי טוב שיכול להיות.

(תשע"ח-תשפ"א)

יש תלמידים שצריכים להחליט בימים אלו לאיזה ישיבה גדולה ללכת, ומהו המקום המתאים ביותר עבורם. ובדרך הטבע המציאות היא, שרוצים ללכת לישיבה הכי חשובה, ובעלת השם הטוב ביותר, ומחפשים ועושים מאמצים להתקבל דווקא לישיבה מפורסמת עם הרבה תלמידים, שיש בה הרבה מצוינים ובעלי כשרונות גדולים.

אבל הרבה פעמים זה לא לטובת התלמיד, מפני שאם ילמד בישיבה כזו הוא לא יהיה מן המצוינים שם אלא מן החלשים שבשישיבה, ויקבל חלישות הדעת אם ירגיש שהוא רק דרגה שנייה בכישרון ובידע, ופעמים שאף עלול לגרום נזק נפשי אם מתאמץ הרבה יותר מכוחותיו, או שירגיש רגש נחיתות, ועל ידי כך ייכנס לכיאון וכיוצא בזה.

ואמנם הטבע הוא שמחפשים ורוצים דווקא מקום חשוב, התלמיד והמלמד וההורים, כל מי שיש לו נגיעה בדבר רוצה ללמוד במקום חשוב עם בעלי כשרונות גדולים, אך התוצאה אינה לטובתו אלא לרעתו, כיון שנשבר ואינו מצליח שם. וצריך ללמוד במקום המתאים לרמתו, שיוכל להיות מן המצוינים שם, וירגיש שווה בשווה עם האחרים, ולא ירגיש נחות דרגה ביחס אליהם, וכשולמד במקום כזה המתאים לו, הוא מרגיש את חשיבותו ושמו בחלקו, ושמתח החיים נותנת לו מרץ להצליח ולהתעלות, אבל אם חסר שמחת חיים הוא כשבר כלי, ואינו יכול לתפקד ולהצליח.

והטבע מפתה לעשות נגד השכל, והוא טבע חמדת הכבוד הדוחק נגד המציאות האמיתית, ומחפשים את מה שחושבים שהוא כבוד, אך לבסוף אין מקבלים בזה כבוד כי אם ביזיונות, ובדרך כלל קשה מאד להשפיע להתגבר על נגיעת הכבוד שבוה, שלא לחפש ללמוד 'במקום חשוב' כי אם במקום המתאים להצלחת התלמיד.

(תשע"ה)

הנה בימים אלו יש שעוברים מבחנים להתקבל לישיבות, ויש כאלו שלא הצליחו להתקבל לישיבה שביקשו ללמוד בה, ויש בזה כאב וצער גדול להורים ולתלמידים. ובאמת זוהי מדרגה של אהבת תורה, שרוצים לגדול ולהצליח בתורה, אבל צריכים לדעת שהכל בידי שמים, ומן השמים נותנים לאדם את הטוב ביותר עבורו, כמו שאמרו (ברכות ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, ובדאי להיכן שיתקבל זהו הטוב עבורו.

ואם משתדלים ומתעקשים יותר מדי להתקבל דווקא לישיבה מסוימת שיש קושי להתקבל לשם, בסוף מפסידים מזה, וכפי שסיפר לי אחד מראשי הישיבות לצעירים, שבכל שנה משתדלים להכניס את התלמידים בישיבות טובות, והיו תלמידים שלא התקבלו לישיבה שרצו להיכנס אליה, והתאמצו במאמצים גדולים והפעילו לחצים באותה ישיבה, עד שהצליחו לשכנע את הנהלת הישיבה לקבלם, והסוף היה שלא הצליחו שם.

כללו של דבר, מן השמים נותנים לאדם מה שטוב לו בין בגשמיות ובין ברוחניות, וצריך להאמין כי הישיבה שקיבלו אותה היא המקום הטוב ביותר עבורו, ולא לדחוק יותר מדי כנגד מהלך הדברים הטבעי, ואמנם יש להשתדל בגבול ובמידה, אבל לא לדרוש וללחוץ חזק כנגד רצונם של הישיבה הגדולה, שבסוף עלול שלא להצליח שם.

(תשע"ד)

ענין האמונה נוגע למעשה בימים אלו, שהם זמן הרישום לישיבות, מישיבה קטנה לישיבה גדולה, ולפעמים אדם רוצה ללמוד בישיבה מסוימת, ולמרות רצונו לא קיבלו אותו לשם. והנה באמת צריך ללמוד במקום שלבו חפץ (ע"ז יט, א), אבל אם לבו חפץ במקום מסוים ולבסוף יש עיכוב בדבר, הרי העיכוב הוא מן השמים, וזה סימן שמן השמים לא רוצים שילך לשם, ומדוע? בדאי זה לטובתו, כי כל דעביד רחמנא לטב עביד.

ואם יתעקש ויצליח להיכנס לישיבה נגד רצונם ויכריח שיקבלו אותו, זה בדוק ומנוסה שאין צלחת! מי שנכנס למקום תורה שלבו חפץ על ידי מאמצים להשפיע בכפייה נגד רצונם, והם נכנעים ומכניסים אותו, אינו מצליח שם. זה **בדוק ומנוסה**. כי מן השמים לא רוצים שילמד שם. מן השמים נותנים לאדם את מה שטוב לו, ובמקום שרוצים אותו – שם הוא יצליח, ואם לא רוצים אותו ונכנס בכפייה – לא יצליח שם.

כך בישיבות וגם בסמינרים אותו הדבר, מן השמים נותנים לכל אחד את מה שלטובתו, ומכוונים אותו למקום הטוב שבבילו, ולעשות מאמצים נגד מה שנותנים בשמים? נגד מה שלטובתו? הרי לא יתכן דבר כזה.

דברי רבינו שליט"א בכנס רבנים במעונו לחיזוק שמירת השבת על ידי 'משמרת השבת' שבראשות הגאון רבי אליהו בייפוס שליט"א

זכות גדולה מאד שעוסקים בהצלה מחילול שבת וחיזוק שמירת השבת, זכות שמירת השבת, שהשבת נשמרת, שבת היא מקור הברכה, זה דבר גדול מאד, וכל העוסקים בזה מזכים את הרבים בשמירת קדושת השבת, שהשבת נשמרת בקדושתה, וגם משפיעים בזה על כל הסביבה.

וידוע שכאשר בני תורה מתחזקים בשמירת השבת, זה משפיע גם על הרחוקים שלא יחללו שבת בפרהסיא, ומעשה שהיה עם מרן החזון איש זצ"ל, שהיה פעם חילול שבת בפרהסיא רח"ל באחת הערים בארץ הקודש, במקום שלא היה שם קודם חילול שבת כזה, והתפלאו מדוע אירע כן, ונסעו אל החזון איש לשאול מה לעשות, והוא אמר שבני תורה צריכים להתחזק יותר בשמירת השבת, ולהיזהר בהוצאה ובטלטול, שלא לסמוך על העירוב, ואמנם אף על פי כן דאג שיעשו עירוב, אבל אמר שלא יסמכו על זה, ובזכות שבני תורה מתחזקים בשמירת השבת זה משפיע שיהיה שמירת שבת בכלל כלל ישראל. לכן זו זכות גדולה מאד, להשפיע על שמירת השבת.

ויש לעורר שיש הרבה הלכות שלא יודעים אותם, כגון שרייתו זהו כיבוסו, יש הרבה אנשים שלא יודעים את זה, שאם מנקים את הבגד עם טיפת מים זוהי מלאכה דאורייתא, וראיתי בעיני שומרי תורה ומצוות שלא יודעים את זה, וכהנה יש הרבה הלכות פשוטות שהם איסורים דאורייתא ממש ולא יודעים שזה איסור, וזו בעיה גדולה מאד, לכן צריכים ללמוד הלכות שבת, את ההלכות המצויות השכיחות.

וטוב עושים 'משמרת השבת' שמפרסמים המכשולות המצויות בזמנינו, להציל הרבים מאיסורי שבת, והוא דבר חשוב וזכות גדולה מאד, ויזכו לסייעתא דשמיא בזיכוי הרבים בשמירת השבת.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **אסתר שפרה גוטמן** ע"ה
בת הר"ר **יצחק זצ"ל**
נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **אבא חייא** ב"ר **משה** זצ"ל
נלב"ע כ' סיון תשנ"ד - תנצב"ה
חוג' מרת **לאה** בת הגאון רבי **רפאל** זצ"ל
נלב"ע כ"א כסלו תשנ"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **טוביה אברמוביץ** זצ"ל
בה"ר **שמואל נתן** זצ"ל
נלב"ע ח"י סיון תשע"א - תנצב"ה